

KUR'AN-I KERİM IŞIĞINDA İSRAF VE CİMRİLİĞİN İKTİSADİ SONUÇLARI ¹

Süleyman Hilmi KARA ^a
Marmara Üniversitesi, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru: 10 Ekim 2020

Kabul: 4 Ocak 2021

JEL Sınıflandırma:

D14

E21

P36

Z12

Anahtar Kavramlar:

Tüketici Davranışları

İsraf

Cimrilik

ÖZ

Tüketicilerin üç tür davranışı vardır. Birincisi; ihtiyacı olduğundan daha fazlasını alıp israf etmesi, ikincisi; ihtiyacı ve ekonomik olarak imkân olduğu halde almayarak cimrilik etmesi ve üçüncüsü ise; "Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır" (Furkân 25/67); ayet-i kerimesinde buyrulduğu gibi tüketicilerin alım güçleri düzeyinde mal veya hizmetten israf etmeden ihtiyaç duyduğu kadarını almasıdır. Bu çalışmada, tüketicilerdeki bu üç tür davranış biçiminin iktisadi sonuçları incelenmiştir. Tüketiciler ihtiyacından daha fazlasını alıp israf ettiği zaman bazı kişilerin bu ürünü tüketmesine engel olacak veya istenen miktardan daha az tüketmesine neden olacaktır. Tüketiciler ihtiyaçlarını daha az para harcayarak değil, daha pahalı olsa bile daha az kaynak tüketerek karşıladığı zaman gelecekte kendisi ve toplum ekonomik olarak daha karlı olacaktır. Tüketiciler cimrilik yapıp ihtiyacı ve alım gücü varken tüketimden vazgeçmesi halinde ise bu ürünü üreten işyerlerinin daha az satış yapmasına neden olacağından bu işyerlerinin küçülmesine ve daha az işçi çalıştırmasına veya tamamen kapanmasına neden olacaktır. Ancak tüketicilerin ayet-i kerime de buyrulduğu gibi ihtiyacı kadar tüketmesi halinde ekonomide nasıl bir sonuç vereceği bu çalışmada detaylı olarak ele alınmıştır.

¹ Bu çalışma Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "Türkiye'de kayıt dışı ekonomi ve çözüm önerileri" başlıklı tezden üretilmiştir.

^a **Sorumlu Yazar:** Uzman, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans, E-posta: s.hilmikara@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8988-6845>

Kaynak göster: Kara, S. H. (2020). Kur'an-ı Kerim Işığında İsraf ve Cimrililiğin İktisadi Sonuçları.

İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi, 6(2) 237-272

© IZU Uluslararası İslam Ekonomi ve Finansı Araştırma ve Uygulama Merkezi. Tüm Hakları Saklıdır.

THE ECONOMIC CONSEQUENCES OF WASTE AND STINGINESS IN THE LIGHT OF THE QUR'AN ²

Süleyman Hilmi KARA ^b

Marmara University, Turkey

ARTICLE INFO

Article history:

Received: October 10, 2020

Accepted: January 4, 2021

JEL Classification:

D14

E21

P36

Z12

Keywords:

Consumer behavior

Wasting

Stinginess

ABSTRACT

Consumers have three types of behavior. First; take more than he needs and waste, secondly; being stingy by not taking it although he has the need and financial means and the third is; "They are neither wasteful nor stingy when they spend. Their spending is a balanced spending between these two (extremes)"(Furkan 25/67); as commanded in the verse, consumers should take as much as they need without wasting goods or services at the level of their purchasing power. In this study, the economic consequences of these three types of behavior in consumers are examined. When consumers buy more than they need and waste it, it will prevent some people from consuming this product or cause them to consume less than the desired amount. When consumers meet their needs not by spending less money, but by consuming less resources, even if they are more expensive, it will be more economically profitable for themselves and society in the future. If the consumers are stingy and give up consumption when they need and have the power to buy, this will cause the businesses that produce this product to sell less, and this will cause the workplaces to shrink and employ fewer workers or to close completely. However, in this study, what kind of results the consumers will have in the economy if they consume as much as they need as ordered in the verse is discussed in detail in this study.

² This study has been produced from the master's thesis entitled "Unrecorded economy and offers of solution in Turkey" that prepared in Marmara University, Institute of Social Sciences.

^b **Corresponding Author:** Specialist, Marmara University Master's Degree, E-mail: s.hilmikara@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8988-6845>

To cite this article: Kara, S. H. (2020). The Economic Consequences of Waste and Stinginess in the Light of the Qur'an. Journal of Islamic Economics and Finance, 6(2) 237-272

GİRİŞ

İsraf sözlük anlamıyla ihtiyaç olmadığı halde para, emek, zaman gibi harcamalar, savurganlık, tutumsuzluk anlamlarına gelmektedir. İsraf etmek ise gereksiz yere harcamak, savurganlık etmek demektir (TDK, 2005, s.985). Bilindiği gibi tasarruf tüketimden kısmaştır. İsraf ise ihtiyaçtan ya da tüketebileceğinden daha fazlasını alıp kullanmamaktır. Bu açıdan bakıldığında israf kaynakların gereksiz kullanımını demektir.

İsraf kavramına ekonomi penceresinden bakıldığında, kaynakların mümkün olduğunca etkin ve verimli kullanılması durumunda halkın refah seviyesinin de o ölçüde artırılacağı, aksi takdirde israfın ise refahı olumsuz yönde etkileyeceği açıktır. Burada ele alınacak asıl konu tasarruf değil genel itibariyle israftır. Kişi ihtiyacı varsa o ürünü tüketmekten vazgeçmemelidir. Tüketimde dikkat edilmesi gereken husus ihtiyacıdan ne az ne de çok ihtiyacı miktarında israf etmeden tüketmektir. Türkiye’de ve dünyada kaynak miktarının sınırlı olması, nüfusun ise gün geçtikçe artması nedeniyle kaynakların mümkün olan en verimli şekilde kullanılması gerekmektedir. Hiçbir ürün, mal ve benzeri fiyatı çok düşük olsa hatta ücretsiz olsa dahi israf edilmemelidir.

Örneğin bir kişi veya ailenin bir kilo domatese ihtiyacı varken iki kilo domates alıp bir kilosunu tüketip kalan bir kilo domatesi çöpe atması, sınırlı olan kaynağın boşa harcanması durumunda, bu domatesin satış fiyatı üç birim, üretim maliyeti iki birimse, burada iki birimlik bir israf söz konusudur. Çünkü iki birimlik bir kaynak üretilmiş ancak kullanılmadan çöpe atılmıştır.

Bu noktada lüks tüketim ile israf kavramını iktisadi açıdan birbirinden ayırmak doğru olacaktır. Kişi ihtiyacı olan çok lüks bir mal aldığı durumda ne olacaktır? Bu lüks malın üretim maliyeti beş birim ancak satış fiyatının beş yüz birim olduğunu varsayalım. Bu mala benzer ancak fiyatı, kalitesi ve özellikleri bundan biraz daha düşük olanların ise satış fiyatı on birimdir. Kişi bu on birimlik malı almak yerine ihtiyaç duyduğu birkaç özelliği daha olduğu için beş yüz birimlik malı almayı tercih ettiğinde israf etmiş olmayacaktır. Kişi burada lüks tüketimi gösteriş ve benzeri nedenle tercih etmemektedir. Kendi ihtiyacını karşılayan özellikler diğer ürünlerde olmayıp bu üründe bulunduğu için tercih etmektedir. İlk akla gelen şu olabilir: On birimlik malı alsaydı dört yüz doksan birim israftan kaçınmış olacaktı diyebiliriz. Ancak, burada bir israf değil tüketici tercihi söz konusudur. Çünkü bu malın üretim maliyeti beş birimdir. Yani bu

beş yüz birim fiyatlı malı üretmek için üretim kaynaklarının sadece beş birimi kullanılmış olmaktadır. Kalan dört yüz doksan beş birim üretici firmanın kârıdır. Burada kaynak tüketimi beş yüz birim değildir. Dikkat edilmesi gereken husus satış fiyatı değil üretim maliyeti olmalıdır. Bu ürünün beş yüz birime satılması durumunda bir para transferi gerçekleşmiş olacaktır. Kaynak tüketimi beş yüz birim değil beş birimdir. Ancak tüketicinin ihtiyacı yokken lüks bir malı da lüks olmayan bir malı da alması israftır. Tüketici ihtiyacı yoksa bu ürünü kesinlikle almamalı, ihtiyacı varsa ihtiyacı daha uygun fiyatlı ürünle karşılayabiliyorsa o ürünü tercih etmelidir. Örneğin çok zengin birinin cep telefonunu sadece konuşmak için kullanıyorsa akıllı telefon almamalı, ihtiyacı karşılayan en ucuz en uygun fiyatlı telefonu almalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken husus tüketicinin gösteriş amacı olmadan ihtiyacı karşılayan ürünü almasıdır. Tüketici ihtiyacı hangi ürün karşılıyorsa maddi imkânları ölçüsünde o ürünü tercih etmelidir. Tüketici ihtiyacı 10 birimlik ürün karşılamadığından, aradığı ve kullandığı özellikleri bulunan 500 birimlik ürünü tercih etmesi israf değildir. Ancak yukarıda verdiğimiz domates örneğinde ise iki birimlik israf vardır.

Tüketicilerin (talep eden bireylerin) üç tür davranışı vardır. Birincisi ihtiyacı olduğundan daha fazlasını alıp israf etmesi, ikincisi ihtiyacı ve imkânı olduğu halde ihtiyacından daha az miktarda alması ve üçüncüsü ise “Yiyiniz ve içiniz, israf etmeyiniz. Şüphe yok ki ALLAH, israf edenleri sevmez.” (A'raf 7/31) , “Harcamalarında ve başkalarına yardımında eli sıkı olma, ancak varını yoğunu da saçıp savurma.” (İsra 17/29), “Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır.” (Furkân, 25/67) ayet-i kerimelerde buyrulduğu gibi tüketicilerin alım güçleri düzeyinde mal veya hizmetten israf etmeden ve cimrilik yapmadan ihtiyaç duyduğu kadarını almasıdır.

Bu üç durumu sırası ile incelemeye başlamadan önce konu içinde kullanılan bazı iktisat kavramları açıklanmıştır.

Bir bilim olarak ekonominin doğmasının nedeni, insanların sonu asla gelmeyen ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılayacak mal ve hizmetlerin üretiminin hiçbir zaman yeterli olmaması durumu şeklinde izah etmek mümkündür. Ekonomik alanda yapılan hemen her faaliyet insan ihtiyaç ve istekleri ile mal ve hizmet üretimi arasındaki dengeyi sağlayarak, insanların refah seviyesini yükseltmeye yönelik faaliyetlerdir. Bu gayretlere kısaca “kıtlıkla savaş” denilmektedir (Dinler, 2014. s.5).

Ekonomi diğ er bir deyiş le iktisat bilimi, insan ihtiyaç larının karşılanmasında kaynakların yetersiz kalması sorunuyla karşılaşılması durumunda bu kaynaklardan en yüksek düzeyde nasıl faydalanılacağının yöntemlerini araştırır (Dinler, 2009 s.7).

Buna bağlı olarak, son derece sınırlı olan ekonomik materyallerin en yüksek düzeyde fayda sağlayacak şekilde kullanılması, her sektörde karşılaşılan ciddi bir sorun olmakla birlikte kaynakların etkin bir şekilde kullanılması aslında hali hazırda kıt olan kaynakların israfının önlenerek ve en düşük maliyetle üretim faaliyetinin gerç ekleştirilmesidir, denebilir (Pehlivan, 1998, s.75).

Belirli bir mal ya da hizmetin piyasasında belirli bir zaman dilimi içerisinde, çeşitlendirilmiş fiyatlardan tüketicilerin söz konusu mal veya hizmetten satın almayı istediklerinin miktar olarak ifade edilmesine talep denir. Ekonomik açıdan bakılırsa satın alma isteğinin talep olarak değerlendirilebilmesi için satın alma gücü ile de desteklenmesi gereklidir. Örneğin bireylerin pazarda görmüş olduğu bir ürünü satın almak istemesi yeterli olmayıp ekonomik olarak bu ürünü alabilecek maddi güce de sahip olması gerekir. Eğer söz konusu ürünü satın alabilecek maddi imkâna sahip değilse vatandaşların ürünü sadece talep etmesi ekonomik açıdan talep sayılmaz (Dinler, 2009 s.48-49).

Belirli mal ya da hizmetlerin piyasada, belirli bir zaman diliminde, farklı fiyatlar aralıklarında satıcıların satmak istemiş oldukları miktara ise arz denir (Dinler, 2009. s.65).

Üretim miktarından bağımsız olan ve bununla birlikte üretim miktarıyla orantılı değişmeyen maliyetlere sabit maliyetler denir (Koyuncu, 2016 s.127).

Ortalama değişken maliyet, üretim yapan bir şirketin her bir üretim başına düş en toplam değişken maliyettir (Koyuncu, 2016 s.131).

Ortalama toplam maliyet, bir firmanın bir birimlik üretimi başına düş en toplam maliyet miktarıdır (Koyuncu, 2016 s130).

Üretim artış oranı, üretim faktörleri artış oranından daha büyükse ölçeğe göre artan getiri söz konusudur. Üretim ölçeği büyüdükçe üretimdeki artışta devam ettiğinden, bu durum firma için büyük avantajdır (Dinler, 2009 s.146).

Yukarıda yapılan tanımlardan sonra sırasıyla tüketicilerdeki bu davranış şekilleri açıklanmıştır.

TÜKETİCİLERİN İHTİYACINDAN FAZLASINI ALIP İSRAF ETMESİ DURUMU

Bu birinci durumda tüketicilerin davranış şeklini açıklayacak olursak; toplumdaki bir kesimin ihtiyacından fazla ürün alarak israfı neden olması sonucu toplumun diğer kesimi bu ürünü ya ihtiyacından daha az tüketecek ya da hiç tüketemeyecektir. Daha açık anlaşılması için şu örneği verebiliriz. Bir sınıfta 20 kişi olduğunu, sınıfa 20 dilim pasta geldiğini ve pastanın her bir diliminin açık artırma şeklinde satışa sunulacağını varsayalım. Sınıfın israf etmeden tüketeceği pasta miktarı 20 dilimdir. Sınıfta satın alma gücü daha fazla olan veya israf alışkanlığı haline getiren öğrenciler tüketemeyeceği halde ihtiyacından daha fazla pasta alırlarsa yeteri kadar pasta olmadığından diğer öğrenciler pasta almaktan ve yemekten mahrum kalacak, aynı zamanda pasta az olduğundan fiyatı yükselecektir. Durumu iyi olan veya israf alışkanlığı haline getirmiş 5 birey tüketemeyeceği halde tüm pastaları alsa, diğer 15 kişi pasta tüketemeyecektir. İşte israf da aynı şekildedir. Burada bahsedilen tasarruf yapmak değil israftan kaçınmaktır. Evimizde tüketemeyeceğimiz kadar gıda maddesi alıp daha sonra bozulunca çöpe atıyorsak bu ürünleri tüketecek maddi durumu zayıf bireylerin ekmeğini çöpe atmış olmuyor muyuz?

Elektronik aletlerde, elbisemizde veya ayakkabımızda ufak bir sıkıntı gördüğümüz zaman tamir ettirmek yerine çöpe atıp yenisini almaktayız. Biz bunları çöpe atmak yerine tamir ettirsek, ülkemizin hatta dünyamızın kıt kaynaklarını daha verimli kullanmış oluruz. Bunları tamir ettirdiğimiz zaman sadece para transferi yapmış oluruz. Para birimizin cebinden çıkıp diğerimizin cebine girer. Bu sayede istihdam da sağlanmış olur ve aynı şekilde doğadaki kaynakları da tüketmemiş oluruz. Ayrıca hammaddesi bununla aynı olan veya yakın olan birçok ürünün de fiyatı artmamış olur. Bu da gelecek yıllarımıza ve gelecek nesillere daha çok kaynak bırakmakla neticelenir. Özellikle ithal edilen ürünleri çöpe atıp yenisini almak dış ticaret açığımızın artmasına neden olacaktır.

Hz. Muhammed (SAV) , “ Nehir kenarında abdest alıyor bile olsanız bir damla suyu israf etmeyiniz.” (Ahmed b. Hanbel, el-Musned, II-221) buyurmuştur.

Evde su damlıyor ise damlayan yeri yaptıрма maliyeti ne kadar çok olursa olsun su israf olmasın diye yaptırmalıyız. Örneğin kiracı olduğumuz evdeki musluk su damlatıyor ve bunu yaptıрма maliyeti 100 TL olsun. Musluktan damlayan su en az 10 yıl damlasa bile damlayan

suyun maliyeti en fazla 100 TL'ye ulaşacak. Biz bu evde on yıldan daha az oturacaksak burada ekonomik kârımıza bakmayacağız, toplumun kârını düşünüp suyun boş yere israf olmaması için musluk tamircisi çağırıp musluğu tamir ettireceğiz. Toplumdaki tüm bireyler kendi ekonomik kârını düşünüp yukarıdaki örnekte olduğu gibi suyun damlamasına göz yumarsa bir gün tonunu 3-5 TL'ye tükettiğimiz suyun litresini bu fiyata tüketmek zorunda kalabiliriz. Burada su sadece bir örnektir, tüm malların israfından kaçınmalıyız.

Resmi ve özel kurumlarda lavabo vb. yerlerin ışıklandırılmaları sürekli açık olmamalı, lavaboya biri girdiği zaman otomatik lavabonun ışığı yanmalı ve kimse yokken sönmeli, aynı şekilde musluklarda kişi elini uzattığı zaman musluktan su akmalı ve asansörlerde de aynı şekilde tek kişi kullanımını engelleyici otomatik tedbirler alınmalıdır. Örneğin asansör 500 kilo üzeri olduğu anda hareket etmeli veya 10 saniye sonra hareket etmelidir. Bu iki kriterden birine ulaştığı anda hareket etmelidir. 500 kiloyu bulduğu anda direkt hareket etmeli bulamadıysa 10 saniye sonra hareket etmelidir. Bu 10 saniye süresi arttırılabilir veya eksiltilebilir. Kendimize ait olmamasına rağmen kullanılmadığı halde açık kalan musluk, lamba gördüğümüz zaman bunların israf olmaması için kapatmalıyız. Kendi otomobilimizle işe ve benzeri yere giderken akrabalarımızdan, komşularımızdan veya bize zarar vermeyeceğinden emin olduğumuz aynı yönde giden kişileri de arabamıza davet edip onları da götürmemiz kıt olan kaynakların verimli kullanılmasını sağlayacaktır. Bize ait olsun veya olmasın israfına engel olduğumuz her bir ürünü gelecekte biz ve gelecek nesiller daha ekonomik tüketecektir.

Farklı bir açıdan bakarsak, israf eden kişi de iki yönlü zarara uğramaktadır. Birincisi israf ettiği miktara isabet eden parasını çöpe atmış olacak, ikincisi ise ihtiyacı olmayan ürüne talep yaratarak bu ürünün fiyatının artmasına neden olacaktır. Yani israf etmekle o ürünü daha sonra hem daha pahalıya alacak hem de fiyatı artan bu ürünle üretimde kullanılan hammadde yani girdisi aynı olan ürünlerin de maliyetini arttıracak ve o ürünleri de daha pahalıya alacaktır. Aldığımız ancak kullanmadığımız bir malı çöpe atmanın israf olduğu herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Ancak değişik alternatiflerimiz varken daha fazla kaynak tüketerek ihtiyacımızı gidermek de bir israftır. Tüm mallarda ihtiyaçlarımızı giderirken daha ucuz olan alternatifleri değil, daha az kaynak tüketilen alternatifleri ekonomik imkânlarımız ölçüsünde tercih etmeliyiz. Bu duruma birkaç uygulama örnekleri verilmiştir.

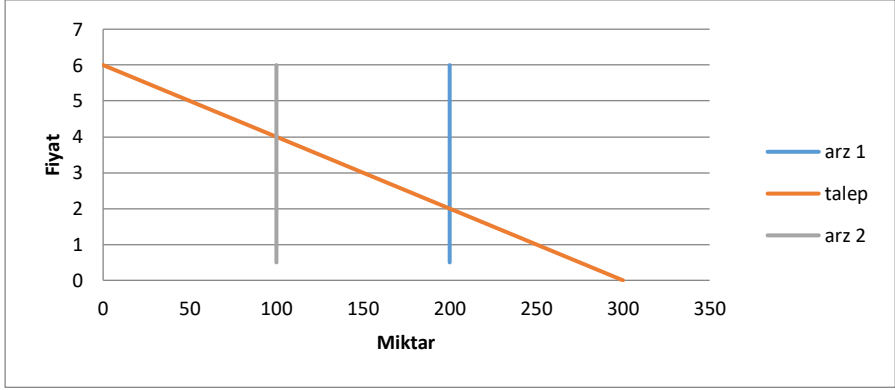
UYGULAMA 1

Toplu taşıma aracı ile seyahat edebilecek sağlıklı bir bireyin kârlı çıkmak için kendi aracı ile seyahat etmesi aslında bir israftır. Kişinin kendi aracı ile gitmesi halinde fazladan bir yakıt tüketimi olacaktır, ancak bu bireyin toplu taşıma aracını tercih etmesi durumunda artı bir yakıt tüketimi olmayacaktır. Örneğin Tarsus Nusret Mayın Gemisi Kültür Parkı ile Tarsus Hazreti Danyal (a.s) Meydanı arası yaklaşık bin altı yüz metredir. Bu iki nokta arasındaki mesafeyi bir kişinin kendi aracı ile gitmesi durumunda yaklaşık 2 TL masraf yapmakta ancak toplu taşıma aracını kullanması durumunda 3 TL masraf etmektedir. Toplu taşıma aracına bu kişi binse de binmese de toplu taşıma aracı mutlaka gidecek ve yakıt tüketecektir. Ancak kişinin kendi aracı ile gitmesi halinde ülke olarak artı bir yakıt tüketimi olacaktır. Bu durumda kıt olan kaynaklar tükenme riski ile karşı karşıya kalacaktır. Bu kişinin kendi ve çocuklarının geleceğini düşünmek adına daha pahalı olmasına rağmen toplu taşıma aracını kullanması gerekmektedir. Çünkü bu kaynaklar gereksiz şekilde kullanıldığı zaman tükenebilecek ve gelecekte bu kaynaklar ya hiç kullanılmayacak ya da çok pahalıya tüketilecektir. Aslında insanlar bunu yaparak sadece kendi neslinin değil gelecek nesillerin de bu kaynakları daha uygun tüketmesini sağlayacaklardır. Rasyonel düşünen insan şu an ne kazandığına değil gelecekte ne kazanacağına bakacaktır. Bu konunun anlaşılması için bununla ilgili basit bir örnek verilmiştir.

Tablo 1: Yolcunun Kendi Aracı ile Gidip Gelmesi Durumunda Yakıt Miktarının Azalması ve Yakıt Fiyatının Artması

Talep		Arz 1		Arz 2	
Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat
0	6	200	0,5	100	0,5
50	5	200	1	100	1
100	4	200	2	100	2
150	3	200	3	100	3
200	2	200	4	100	4
250	1	200	5	100	5
300	0	200	6	100	6

Grafik 1: Yolcunun Kendi Aracı ile Gidip Gelmesi Durumunda Yakıt Miktarının Azalması ve Yakıt Fiyatının Artması

Grafik 1’de arz 1 eğrisi arz miktarı sabit olduğu için dikey eksene paraleldir. Çünkü ülke olarak toplam 200 birim yakıtımız vardır. Fiyat artsa da azalsa da arz miktarı sabit kalmaktadır. Arz esnek değildir. Talep eğrisi ise sol yukarıdan sağ aşağıya doğru olup negatif eğimlidir. Fiyat düştüğü zaman talep edilen miktar artmakta fiyat yükseldiği zaman azalmaktadır. Arz ve talep 200 birim miktar ve 2 TL fiyat üzerinden dengeye gelmektedir. İsrif edilmeden kullanıldığı zaman 200 birim miktar yakıt yeterli gelmekte iken yakıtımız israf edilmiş ve kısa süre sonra 100 birim yakıtımız kalmıştır. Bu durumda arz eğrisi sola kaymış ve arz 2 şeklini almıştır. Yeni denge noktası 100 birim miktar ve 4 TL fiyat olmuştur.

Nusret Mayın Gemisi Kültür Parkı’ndan Hazreti Danyal (a.s) Meydanı’na kişi kendi aracı ile gidip gelmesi halinde 1 birim yakıt tüketmektedir. Bir birim yakıtın maliyeti 2 TL’dir. Kişi kendi aracı ile gitmesi durumunda 2 TL masraf etmektedir. Ancak toplu taşıma aracını kullanması halinde ise sabah 1,50 ve akşam 1,50 olmak üzere toplam 3,00 TL masraf etmektedir. Ülkesinin, kendinin ve çocuklarının geleceğini düşünen kişi toplu taşıma aracını kullanmalıdır. Çünkü dünyada yakıt miktarı sınırlıdır. Yakıt miktarı azaldığı zaman bugün kârlı çıkan kişi gelecekte zararlı çıkacaktır. Üstteki grafikte ülkemiz 200 birim miktar yakıt ithal etmiştir. Bundan daha fazla yakıt ithal edememektedir. Bu birey ve bunun gibi düşünen bireyler toplu taşıma aracını kullanmamış, kendi aracı ile gidip gelmiştir. Ancak bunun gibi düşünen ve hareket eden bireylerin toplu taşıma aracı yerine kendi aracını kullanması ile arz eksilmiştir ve arz eğrisi sola kaymış, yakıt fiyatları 2 katına çıkmıştır. Bunun

sonucunda yakıt miktarı 100 birime düşmüştür. Ülkemizdeki maksimum 200 birimlik yakıtın 100 birimini tükettiğimiz için geriye ülke olarak sadece 100 birimlik yakıtımız kalmıştır. Arzın eksilmesi ile şekilde görüldüğü gibi arz eğrisi sola kaymış 200 birim 2 TL fiyat olan denge noktası, 100 birim miktar ve 4 TL fiyat üzerinden yeniden dengeye gelmiştir. Sonuç olarak arzın eksilmesi ile fiyatlar 2 TL'den 4 TL'ye çıkmıştır. İlk aylarda Nusret Mayın Gemisi Kültür Parkı'ndan Hazreti Danyal (a.s) Meydanı'na kendi aracı ile 2 TL fiyattan gidip gelen birey arzın eksilmesi ve fiyatın 2 TL'den 4 TL'ye çıkması ile artık 4 TL'den gidip gelmektedir. İlk ay toplu taşıma aracına 3 TL ödemek istemeyen birey şu anda kendi aracı ile 4 TL'ye gitmektedir. Bu birey ilk 2 ay boyunca 2 TL'ye gitmiştir. Yakıt fiyatlarının 2 katına çıkması ile toplu taşıma araçlarının da maliyeti artması sonucu, toplu taşıma araçları da fiyatlarını (sabah 1,50 akşam, 1,50) 3,00 TL yerine (sabah 1,75 akşam, 1,75) 3,50 TL'ye çıkarmıştır.

İlk 2 ay boyunca 2 TL'den 20 gün gidip gelen birey 10 ay boyunca kendi aracı ile gitse 4 TL maliyet yapacak, toplu taşıma ile gitse 3,50 TL maliyeti olacaktır. Bu bireyin kâr zarar durumu hesaplanmıştır.

Tablo 2: Yolcunun Kendi Aracı ile Gidip Geldiği İki Aylık Kâr ve Zarar Durumu (TL)

Aylar	Gün Sayısı	Kendi Aracı ile Gitme Maliyeti	Toplu Taşıma Bilet Fiyatı	Aylık Aracı ile Gitme Maliyeti	Toplu Taşıma Aylık Bilet Fiyatı	Kendi Aracı ile Gitme Kâr Durumu
Ocak	20	2,00	3,00	40,00	60,00	20,00
Şubat	20	2,00	3,00	40,00	60,00	20,00
Toplam Kâr Miktarı						40,00

Birey ilk iki ay boyunca 40 TL kâr elde etmiştir. Ama bu birey gibi hareket edenlerin çoğalması nedeniyle ithal edilen yakıt miktarı azaldığından, yakıt fiyatı 2 TL'den 4 TL'ye çıkmıştır. Yakıt fiyatının yükselmesi sonucu toplu taşıma araçlarının maliyeti artmış ve fiyatı 3 TL'den 3,50 TL'ye çıkmıştır. Bu durumda kişinin kendi aracı ile gitmesi halinde günlük 4 TL maliyeti olacak, toplu taşıma ile gitmesi durumunda ise maliyeti sadece 3,50 TL olacaktır. Rasyonel düşünen birey bu durumda toplu taşıma aracını tercih edecektir. Ancak daha önce şahsi araç

kullanımından dolayı yakıt miktarı azalmış, yakıt fiyatı artmış ve toplu taşımadaki fiyatın 3,50 TL olmasına neden olunmuştur. Bu durumda kişi toplu taşıma aracı ile yıl boyu 3,00 TL'den gidip gelmek yerine mart ayında fiyatlar arttığı için geriye kalan on ay boyunca 3,50 TL'den gidip gelmek zorunda kalmıştır. Eğer birey kendi aracı ile gitmese idi yıl boyunca ne kadar maliyet yapacaktı onu hesaplayalım. Yakıt miktarı azalmadığından yakıt fiyatı aynı kalmış ve toplu taşıma ücreti de değişmemiştir.

Tablo 3: Yolcunun Bir Yıllık Maliyeti (Toplu Taşıma Yıllık Bilet Fiyatı (TL))

Aylar	Gün Sayısı	Toplu Taşıma Bilet Fiyatı	Toplam Toplu Taşıma Bilet Fiyatı
Ocak	20	3,00	60,00
Şubat	20	3,00	60,00
Mart	20	3,00	60,00
Nisan	20	3,00	60,00
Mayıs	20	3,00	60,00
Haziran	20	3,00	60,00
Temmuz	20	3,00	60,00
Ağustos	20	3,00	60,00
Eylül	20	3,00	60,00
Ekim	20	3,00	60,00
Kasım	20	3,00	60,00
Aralık	20	3,00	60,00
Toplam Bilet Fiyatı			720,00

Kişi kendi aracıyla hiç yol kat etmeyerek tamamen toplu taşıma aracını kullansa yıllık 720,00 TL maliyet yapacaktı. Ancak toplumdaki bazı bireylerin ilk 2 ay boyunca kendi araçları ile gitmesi nedeniyle yakıt miktarı azaldığından yakıt fiyatı artmış ve bilet fiyatı 3,50 TL olmuştur. Yeni toplu taşıma maliyeti aşağıdaki gibi olmuştur.

Tablo 4: Fiyatların Artması Sonucu Yolcunun Bir Yıllık Maliyeti (Yeni Toplu Taşıma Yıllık Bilet Fiyatı) (TL)

Aylar	Gün Sayısı	Toplu Taşıma Bilet Fiyatı	Toplam Toplu Taşıma Bilet Fiyatı
Ocak	20	3,00	60,00
Şubat	20	3,00	60,00
Mart	20	3,50	70,00
Nisan	20	3,50	70,00
Mayıs	20	3,50	70,00
Haziran	20	3,50	70,00
Temmuz	20	3,50	70,00
Ağustos	20	3,50	70,00
Eylül	20	3,50	70,00
Ekim	20	3,50	70,00
Kasım	20	3,50	70,00
Aralık	20	3,50	70,00
Toplam Bilet Fiyatı			820,00

Bu birey ilk 2 ay kendi aracı ile gittiğinden 40 TL kârlı olmuştur. Ancak mart ayından sonra fiyatların artması ile kendi aracı ile gitmek yerine toplu taşımayı tercih etmiştir. 10 ay boyunca 3,00 TL değil de fiyatların yükselmesi ile 3,50 TL'ye giderek her ay 10,00 TL daha fazla bilete ödeme yapmıştır. Yani on ay boyunca $10 \times 10 = 100,00$ TL daha fazla bilet maliyetine katlanmıştır. İlk 2 ay 40 TL kâr elde etmiş 10 ay boyunca toplamda 100 TL fazladan gider yapmıştır. Bireyin yıllık kâr zarar durumu $100 - 40 = 60$ TL olmuştur yani birey 60 TL zarara uğramıştır. Bu durumu ayrıntılı şekilde açıklayacak olursak;

Tablo 5: Yolcunun Kendi Aracı ile Gidip Geldiği İki Aylık Kâr ve Zarar Durumu

Aylar	Gün Sayısı	Kendi Aracı ile Gitme Maliyeti	Toplu Taşıma Aylık Bilet Fiyatı	Aylık Aracı ile Gitme Maliyeti	Aylık Toplu Taşıma Bilet Fiyatı	Kendi Aracı ile Gitme Kâr Durumu
Ocak	20	2,00	3,00	40,00	60,00	20,00
Şubat	20	2,00	3,00	40,00	60,00	20,00
Toplam	40			80,00	120,00	40,00

Tablo 6: Yolcunun Toplu Taşıma Aracı ile Bir Yıllık Gidip Gelme Durumunda Yeni ve Eski Bilet Fiyatı

Aylar	Gün Sayısı	Toplu Taşıma Bilet Fiyatı	Toplam Aylık Toplu Taşıma Bilet Fiyatı	Yeni Toplu Taşıma Bilet Fiyatı	Yeni Aylık Toplam Toplu Taşıma Bilet Fiyatı	Bilet Fiyatının Artması Sonucu Zarar Durumu
Ocak	20	3,00	60,00			
Şubat	20	3,00	60,00			
Mart	20	3,00	60,00	3,50	70,00	10,00
Nisan	20	3,00	60,00	3,50	70,00	10,00
Mayıs	20	3,00	60,00	3,50	70,00	10,00
Haziran	20	3,00	60,00	3,50	70,00	10,00
Temmuz	20	3,00	60,00	3,50	70,00	10,00
Ağustos	20	3,00	60,00	3,50	70,00	10,00
Eylül	20	3,00	60,00	3,50	70,00	10,00
Ekim	20	3,00	60,00	3,50	70,00	10,00
Kasım	20	3,00	60,00	3,50	70,00	10,00
Aralık	20	3,00	60,00	3,50	70,00	10,00
Toplam			720,00		700,00	100,00

Şekilde de görüldüğü gibi kişi kendi aracı ile gitmesi halinde ilk 2 ay her ay için 40 TL'den 80 TL'ye gitmiş sonra ise her ay için toplu taşıma aracı ile 70 TL'ye gitmiştir. Yani yıllık $80+700=780$ TL toplam ulaşım gideri olmuştur. Ancak kişi yıl boyunca sadece toplu taşıma aracı ile gitse idi 720 TL ulaşım gideri olacaktı. Sonuç olarak $780-720=60$ TL zararlı çıkmıştır. İlk 2 ay 40 TL kâr elde etmiş ancak yakıt fiyatının yükselmesi ve toplu taşıma aracının bilet fiyatının yükselmesi sonucu her ay 10 TL zararı olmuştur. Toplamda $100-40=60$ TL zarar etmiştir.

UYGULAMA 2

Adana'dan Tarsus'a tur düzenleyen bir firmanın kâr zarar durumunu incelenmiştir. Örneğin Adana'dan tarihi şehir Tarsus'a gezi düzenleyen bir firmanın bu geziyi bir günde bitirme imkânı yoktur. Önlerinde iki tercih bulunmaktadır. Birincisi ya iki ayrı günde Tarsus'a gezi düzenlenecek ya da Tarsus'ta bir gece otelde konaklanacaktır.

Birinci şık olan otelde konaklama halinde kâr zarar durumu nasıl olacağı değerlendirilmiştir.

Tablo 7: Firmanın Tarsus'ta Otelde Konaklama Durumundaki Maliyet

Yolcu Sayısı	Bir Kişi Otel Ücreti	Toplam Otel Maliyeti
20	150	3.000

Otelde kalma maliyeti 20 yolcudan $20 \times 150 = 3.000$ birim fiyattır. Firma gezi yolcularını bir gece otelde konaklatması halinde 3.000 TL maliyet yapmaktadır. Firmanın bunun yerine ikinci şık olan Tarsus'u bir günde değil de iki ayrı günde gezi düzenleyerek gezdirilmesi yolunu seçebilir. Yolcular ilk gün Tarsus'un bir bölümünü gezecek, akşam Adana'ya geri dönecekler, ikinci günde ise Tarsus'un kalan kısmını gezeceklerdir. Firma otel masrafından kaçınmak amacıyla iki ayrı gezi düzenlemeyi tercih etmiştir. Yolcular da bu durumdan kârlı çıkmaktadır. Çünkü otelde kalmak yerine evlerinde kalacaklar bunun karşılığında indirimden faydalanacaklardır. Bu durum tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8: Tarsus'ta Otelde Konaklamama Durumunda Yolculara Yapılan İndirim

Yolcu Sayısı	Bir Kişi Otelde Kalmama İndirimi	Toplam İndirim
20	75	1.500

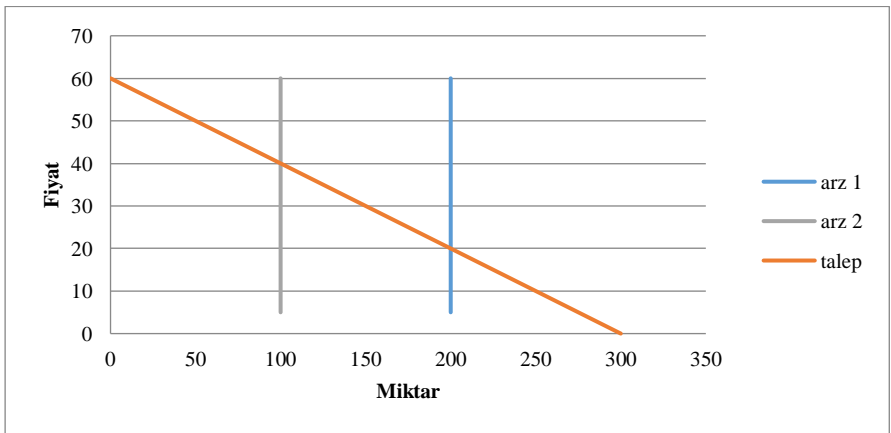
Firma yolcuların her birine 75 TL indirim yapmaktadır. Bu durumda firma 1.500 TL alacağından vazgeçmiş olmaktadır. Bunun yanında firmanın bir de Adana'ya gidip gelme maliyeti vardır. Firmanın Adana'ya gidip gelme yakıt maliyeti ise 1.000 TL'dir. Yani firma 1.500 TL yolculara fiyat indirimi yapmakta, 1.000 TL de yakıt maliyeti yapmaktadır. Sonuç olarak indirim ve yeni yakıt maliyeti toplamı 2.500 TL olmaktadır.

Firma otelde konaklamayı tercih etseydi 3.000 TL ek maliyet yapmış olacaktı. Bunun yerine Adana'ya gidip gelerek 2.500 TL maliyet yapmış ve sonuçta firma bu tercihten 500 TL kârlı çıkmıştır.

Tablo 9: Adana'dan Tarsus'a Tur Düzenleyen Firmanın Kâr Zarar Durumu

Talep		Arz 1		Arz 2	
Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat
0	60	200	5	100	5
50	50	200	10	100	10
100	40	200	20	100	20
150	30	200	30	100	30
200	20	200	40	100	40
250	10	200	50	100	50
300	0	200	60	100	60

Grafik 2: Adana'dan Tarsus'a Tur Düzenleyen Firmanın Kâr Zarar Durumu

Grafik 2’de arz 1 eğrisi arz miktarı sabit olduğu için dikey eksene paraleldir. Çünkü ülke olarak toplam 200 birim yakıtımız vardır. Fiyat artsa da azalsa da arz miktarını sabit kalmaktadır. Grafik 2’de görüldüğü gibi arz miktarı sabit kalmaktadır. Talep eğrisi ise sol yukarıdan sağ aşağıya doğru olup negatif eğimlidir. Fiyat düştüğü zaman talep edilen miktar artmakta fiyat yükseldiği zaman azalmaktadır. Arz ve talep 200 birim miktar ve 20 TL fiyat üzerinden dengeye gelmektedir. İsrif edilmeden kullanıldığı zaman 200 birim miktar yakıt ülke olarak yeterli gelmekte iken yakıtımız israf edilmiş ve kısa süre sonra 100 birim yakıtımız kalmıştır. Bu durumda arz eğrisi sola kaymış ve arz 2 şeklini almıştır. Yeni denge noktası 100 birim miktar ve 40 TL fiyat olmuştur.

Ancak gözden kaçan bir durum vardır. Yakıt dünyada kıt olduğundan ülkemizde dış ticaret açığı vermemek için yılda 200 birim miktar yakıt ithal etmekte veya bu yakıt ülkemizde üretiliyorsa maksimum 200 birim üretilmektedir. Bu tur firmasının ve bunun gibi kâr marjını hesaplayıp hareket eden tur firmalarının Tarsus’ta konaklamak yerine Adana’ya gidip gelmesi sonucunda, yıllık 200 birimlik yakıt bir ay sonra 100 birime düşmüştür. Çünkü firmalar Tarsus’ta konaklamak yerine Adana’ya gidip gelmektedir. Bunun sonucunda firmalar 500 TL her bir seferde kârlı olmaktadır. Yakıt dünyada kıt olduğundan ve ülkemiz dış ticaret açığı vermemek için yakıt 200 birim ithal edilmekte veya ülkemizde üretiliyorsa maksimum 200 birim üretilmektedir. Bundan fazla üretilmemektedir. Bunun sonucunda tüm tur firmalarının Tarsus’ta konaklamamaları sonucunda kıt olan 200 birimlik yakıt 100 birime düşmüştür. Bunun sonucunda üstteki tabloda görüleceği üzere önce 200 birim üzerinden arz ve talep 20 birim fiyattan dengeye gelmekte iken arzın 100 birime düşmesi ile arz ve talep 40 birim fiyat üzerinden dengeye gelmektedir. Yani tur firmalarının kârlı çıkmak için Adana’ya gidip gelmeleri durumunda ilerleyen aylarda bu firmaları zarara uğratacaktır. İlk bir ay kârlı çıkan firmalar 11 ay boyunca 2 kat yakıt maliyetine katlanmak zorunda kalacaklardır. Arzın 100 birime ve fiyatın 20 birimden 40 birime çıkması durumunda firmanın kâr zarar durumu incelenmiştir.

Tablo 10: Firmanın Tarsus’ta Otelde Konaklama Durumundaki Maliyeti

Yolcu Sayısı	Bir Kişi Otel Ücreti	Toplam Otel Maliyeti
20	150	3.000

Tablo 11: Tarsus'ta Otelde Konaklamama Durumunda Yolculara Yapılan İndirim

Yolcu Sayısı	Bir Kişi Otelde Kalmama İndirimi	Toplam İndirim
20	75	1.500

Firma otele 3.000 TL ödemek yerine 1.500 TL yolcularına indirim yapmaktadır. Ancak ilk aylarda firmanın yakıt maliyeti 1.000 TL iken arzın eksilmesi sonucu fiyatlar 20 TL'den 40 TL'ye çıkmış ve firmanın yakıt maliyeti 2.000 TL olmuştur. Bu durumda firmanın otelde konaklamaması halinde maliyeti şu şekilde olacaktır: Yolculara yapılan 1.500 TL indirime 2.000 TL'ye çıkan Adana'ya gidip gelme maliyeti de eklenince toplam maliyet 3.500 TL olmaktadır. Firma bu durumda otelde kalmayı tercih edecektir. Çünkü Adana'ya gidip gelmesi durumunda indirim ve yakıt maliyeti 3.500 TL olduğundan otele 3.000 TL ödemeye razı olacaktır. Yakıt fiyatının artması sonucunda otelde kalmak firma için daha kârlı olmuştur.

Ayrıca firma ilk ay yakıt maliyeti 1.000 TL olduğundan 500 TL kâr elde etmiştir. Ancak yakıt maliyetinin 2 katına çıkması sonucunda ise 11 ay boyunca 1.000 TL daha fazla maliyete katlandığından elde ettiği kârdan çok daha fazla zarar edecektir. Örneğimizi daha ayrıntılı olarak anlatacak olursak; ayda tek sefer düzenleyen bir firma ilk ay otelde kalmayarak 500 TL kâr elde etmiştir. Ancak bir ayın sonucunda tüm firmaların bu şekilde kâr elde etmek için Adana'ya gidip gelmeleri sonucunda yakıt miktarı 200 birimden 100 birime düşmüştür. Fiyatlar 20 TL'den 40 TL'ye çıkmıştır. Yani ilk aydan sonra Adana'ya gidip gelme maliyeti 1.000 TL'den 2.000 TL'ye çıkmıştır. Firma ilk ay 500 TL kâr elde etmiş ancak ilerleyen aylarda her seferde önceden 1.000 TL olan yakıt maliyeti 2 katına çıktığından 2.000 TL ödemek zorunda kalmıştır. Yani her seferde $2.000 - 1.000 = 1.000$ TL daha artı maliyete katlanmak zorunda kalmıştır. İlk bir ay 500 TL kâr elde etmiş ancak diğer 11 ay 1.000 TL zarar etmiştir. Bu durumda firmanın zararı $11.000 - 500 = 10.500$ TL'dir.

Bunun sonucunda otelde kalmak yerine Adana'ya ikinci kez gidip gelen firmalar daha zararlı çıkmıştır. Çünkü yakıt fiyatları artmıştır ve yakıt da bu firmalar için vazgeçilmez bir girdidir. Eğer Adana'ya gidip gelmek yerine Tarsus'ta otelde kalınsaydı yakıt tüketimi olmayacaktı. Oteller belli günler haricinde atıl kapasite ile çalışmaktadır. Kişilerin

otelde kalması sonucunda ülkemizde artı bir kaynak tüketimi olmayacaktır. Çünkü kişiler evde tüketecekleri gıda miktarı kadar otelde gıda tüketecektir. Oteller de atıl kapasite ile çalıştığından bu kişilerin otelde kalmaları boş giden otobüse yeni yolcuların binmesi gibi artı pek bir maliyet oluşturmayacaktır. Ancak Adana'ya gidip gelmeleri sonucunda fazladan bir kaynak tüketimi, yani yakıt tüketimi olmaktadır. Eğer Adana'ya gidip gelmeselerdi otel ve evlerinde tüketecekleri kaynak yani gıda maddeleri, elektrik ve su tüketim miktarları birbirine yakın olacaktı, ancak gidip gelmeleri sonucu fazladan bir yakıt tüketimi olmuştur. Yakıt miktarının 100 birime inmesi sonucunda fiyatlar iki katına çıkmıştır. Fiyatların iki katına çıkması sonucu tur firmaları ilk başta otelde kalmamakla daha kârlı olurken ilerleyen dönemde bu elde ettikleri kârdan daha fazla zarar etmişlerdir. Burada tur firması dolaylı olarak kaynak israfı yapmıştır. Ancak burada geleceği düşünerek daha az kaynak tüketiminin yolları aranmalıdır. Çünkü aynı düşüncelere sahip tüm bireylerin birlikte hareket etmesi sonucunda dünyada kaynak israfının önüne geçilmiş olunacaktır.

Bazı bireyler, yük ve yolcu taşımacılığı yapanlar bazı köprülerin geçiş ücreti yüksek olduğundan, daha fazla yol yaparak o köprüden geçmemektedir. Örneğin köprü ücreti 100 TL ise 50 TL daha fazla yakıt tüketerek köprüyü kullanmadan yolu uzatarak gitmektedirler. Bu durumda $100-50=50$ TL kârlı çıkmaktadır. Hatta bazıları aynı gerekçeyle daha fazla yol yaparak fiyatı daha uygun olan köprülerden geçmektedirler. Bunun sonucunda daha uzağa gitmeleri yani daha fazla yakıt tüketmelerine rağmen daha kârlı olmaktadır. Örneğin bir köprünün geçiş ücreti 300 TL diğer köprünün geçiş ücreti 100 TL ise 75 TL daha fazla yakıt tüketerek diğer köprüden geçmektedir. Bunun sonucunda $300-(100+75)=125$ TL kâr elde etmektedirler. Ancak Türkiye'deki yakıt stoku sınırlı miktardadır. Herkesin böyle yapması sonucu yakıt miktarı eksildiğinden yakıt fiyatları artacaktır. Yukarıdaki örnekte olduğu gibi bireyler kârlı olduğunu düşünürken ileride zararlı olacaklardır. Köprüden yeni bir aracın geçmesi halinde kaynak tüketimi olmamaktadır. Ancak daha fazla mesafe yaptığımızda fazladan bir kaynak tüketimi oluşmaktadır. Tüketiciler ihtiyaçlarını daha az para harcayarak değil, daha pahalı olsa bile daha az kaynak tüketerek karşıladığı zaman gelecekte kendisi ve toplum ekonomik olarak daha karlı olacaktır. Toplum olarak kaynaklarımızı daha verimli kullanmalıyız ve sınırlı olan kaynaklarımızı tüketmemeliyiz. Tüm toplum olarak kaynak tüketiminde ve diğer tüm alanlarda israfın önüne geçilirse toplum bundan kârlı çıkar ve geleceğe, gelecek nesillere daha fazla kaynak bırakılabilir.

UYGULAMA 3

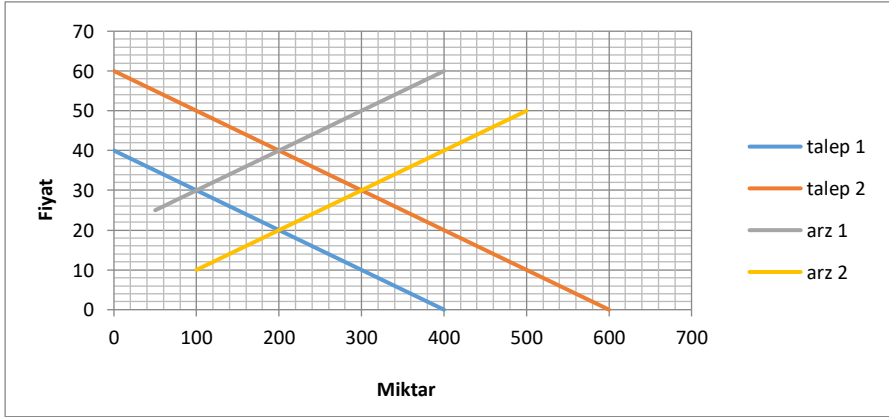
Durumu bir de üreticiler açısından değerlendirecek olursak, birçok iktisatçının daha fazla harcamanın ekonomi üzerindeki olumlu etkisinden bahsettiğini görürüz. İsraf etmeden fazla harcama ekonomiyi elbette canlı tutacaktır. Ancak aldığımız ürünü tüketmeyip israf edersek ilk aşamada ekonomiyi canlı tutmuş olabilir, bu sayede bu malın üretimini arttırmış olabiliriz. Ancak daha sonra bilinçlenmenin de artmasıyla birlikte israf yapılmayacak ve tüketim giderek azalarak normal düzeyine gelecektir. Bunun sonucunda da birçok üreticinin ürettiği mallar satılmayacak, zarar edilecek hatta olayın büyüklüğüne göre şirketler iflas edebilecektir.

İsrafa neden olduğumuz zaman, israf edilen ürün ve israf edilen ürünle ham maddesi aynı olan ya da benzerlik gösteren ürünlerin de fiyatı artacaktır. Örneğin zengin veya zengin olmayıp israfı alışkanlık haline getirmiş bireyler, ihtiyacı olmadığı halde evine gıda maddeleri gibi kısa sürede tüketilmesi gereken ürünleri alıp kullanmadan çöpe atarsa ne olur? Hammaddesi süt olan bir gıda maddesinin israfı durumunda, hammaddesi süt olan diğer ürünlerin de fiyatı artacaktır. Üreticiler bu gıda maddesinden elde ettiği kâr marjına bakacak, diğer taraftan diğer üründen elde ettiği kâr marjına bakacaktır. Söz konusu ürünün talebi, her ne kadar sonunda israf edilmiş olsa da artmış ve kâr marjı da artmış olacaktır. Üreticiler bu ürünü üretecek ve aynı hammaddeyle üretilen diğer ürünlerin üretimini azaltacaklardır. Üretimi azaltılan gıda maddesinin fiyatı artacak, alım gücü düşük olan bireyler fiyatı artan bu ürünü kayıt dışı yollardan ucuz temin etme yoluna gideceklerdir. Ayrıca israf gerçek bir tüketim olmadığından diğer ürünleri üretmekten vazgeçip sadece söz konusu ürünün üretimine başlayan üreticiler şu vahim sonuçla karşılaşabilir: Tüketimi artan ürünü üretmek için yatırım yapılması sonucu, israfın da azalmasıyla, ilerleyen zamanlarda bu ürünün satışı azalacak ve yaptıkları yatırım atıl hale gelecektir. Bu durum örnekle açıklanmıştır.

Tablo 12: Söz Konusu Ürünü Üreten Firmanın Talep Miktarındaki Artış ve Azalışa Göre Değişen Üretim Miktarı

Talep 1		Talep 2		Arz 1		Arz 2	
Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat
0	40	0	60	50	25	100	10
100	30	100	50	100	30	200	20
200	20	200	40	200	40	300	30
300	10	300	30	300	50	400	40
400	0	400	20	400	60	500	50
		500	10				
		600	0				

Grafik 3: Söz Konusu Ürünü Üreten Firmanın Talep Miktarındaki Artış ve Azalışa Göre Değişen Üretim Miktarı

Söz konusu ürünü üreten firmanın üretim miktarı arz eğrisi arz 1 ve talep 1 noktasında 100 birim miktar ve 30 TL fiyat üzerinden dengeye gelmiştir. Maddi durumu iyi olan kişilerin bu ürünü alması, refah seviyesi yüksek bireylerin ve refah seviyesi yüksek olmasa bile tüketimi bir statü göstergesi olarak gören kişilerin ve çeşitli sebeplerle israf alışkanlık haline getiren bireylerin ihtiyacından fazlasını alması üzerine talep miktarı artmış ve talep 2 şeklini almıştır. Yeni denge noktası 200 birim miktar ve 40 TL fiyat üzerinden dengeye gelmiştir. Bunun üzerine üretici firmalar yoğun talep yaşanması üzerine daha çok kazanmak için üretim miktarlarını arttırmıştır. Bu kadar yoğun talebi ve aşırı kârı gören firmalar büyüme

yoluna gitmişler yeni yatırım kararı alıp yeni fabrikalar kurmuşlardır. Bunun üzerine üretim miktarları arz 2 şeklini almıştır. Arz ve talep 300 birim miktar ve 30 TL fiyat üzerinden dengeye gelmiştir. Ancak bu yoğun tüketim gerçek bir tüketim değildir. İhtiyacı olandan fazlasını alan varlıklı veya varlıklı olmadığı halde israfı alışkanlık haline getiren bireylerin gerçek tüketimlerini yansıtmayan bu davranışı talebi arttırmıştır. Firmalar kredi çekip yatırım yapmışlardır. Zamanla israf eden bireylerin bilinçlenmesi vb. nedenlerle israf etmemesi sonucu talep, gerçek tüketicilerin talebi olan talep 1 şeklini almıştır. Bunun üzerine arz ve talep 200 birim miktar ve 20 TL fiyat üzerinde dengeye gelmiştir. Sonuçta birçok firma ve dolayısıyla ülke ekonomisi bu durum karşısında zarara uğramıştır. Çünkü bu fiyat piyasada eski ve köklü olmayan, yeterli ölçek ekonomisinden faydalanamayan firmaların ortalama değişken maliyetlerinden yüksek, ancak sabit maliyetler de eklenince oluşan ortalama toplam maliyetlerinin altında olan bir fiyattır. Bu da maliyetinin altında, zararına satış demektir.

Bu ürünün tüketiminin azalması durumunda yeterince satış yapamayarak zarar eden birçok firma iflas etmiş olacaktır. İsrarla başlayan süreç iflaslarla sonuçlanmıştır. Yeni yapılan fabrika binaları da atıl kalmış, ülkemizdeki inşaat malzemeleri boşa harcanmış ve bunun sonucunda konut, işyeri, büro, dükkân fiyatları artmıştır. Ayrıca, hammaddesi aynı olan diğer ürünlerin fiyatı da artmıştır.

TÜKETİCİLERİN İHTİYACI VE ALIM GÜCÜ OLDUĞU HALDE İHTİYACINDAN DAHA AZ TÜKETMESİ DURUMU

Tüketiciler arasında bazı kişilerin ihtiyacı olduğu halde tüketimde bulunmaması öncelikle malın fiyatını düşürecektir. Bu durumdan ilk başlarda tüketiciler kârlı çıkacaklardır. Ancak, malın fiyatının düşmesi sonucu yeni üreticiler piyasaya girmeyecek, eski üreticiler de küçülme yoluna gideceği için ilerleyen zamanlarda malın fiyatı düşmeyecek, hatta yükselecektir. Bu durum aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

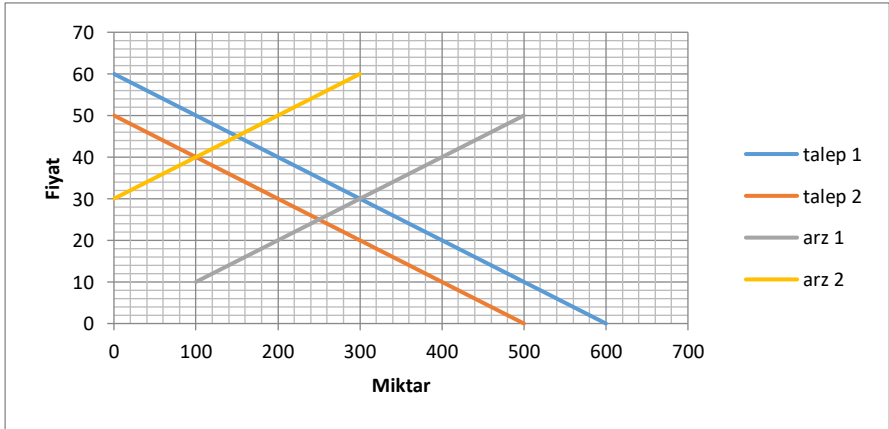
Üreticiler açısından olayı değerlendirdiğimizde, tüketicilerin kendi ihtiyaçlarından daha az tüketmeleri halinde yani ürünü tüketme ihtiyacı var ve ürünü alabilecek alım güçleri de varken tüketecekleri miktardan daha az satın almaları halinde arz durumu ne olacaktır? Bu durumda tüketiciler ürünü daha az talep ettikleri için ürünün fiyatı düşecektir. Fiyatın düşmesi sonucunda üreticiler daha az mal arz edecekler yani daha az üreteceklerdir. Sonuç olarak bazı firmalar küçülme yoluna gidecek ve işçi çıkaracak bazı firmalar ise fiyatın düşmesi sonucunda kâr

edemeyecekleri için tamamen üretimden vazgeçecekler, kepenk kapatacaklardır. İşte görüldüğü gibi tüketicilerin alım güçleri ve ürüne ihtiyaçları olmasına rağmen ürünü talep etmemeleri bazı kişilerin işsiz kalmasına neden olacaklar. İhtiyaç duydukları miktardan daha fazla satın alıp tüketmemeleri halinde ise kaynaklar israf olacaktır. “ Ve onlar ki, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik ederler; ikisi arasında orta bir yol tutarlar.” (Furkân 25/67). Ayet-i kerimde belirtildiği şekilde israf etmeden ve cimrilik yapmadan ihtiyacımız kadar (ihtiyacımızdan da az olmayacak şekilde) tüketirsek ekonomide istikrar olacaktır. Bu durum grafikte açıklanmıştır.

Tablo 13: Bal Üreticisinin Talep Miktarındaki Azalışa Göre Değişen Üretim Miktarı

Talep 1		Talep 2		Arz 1		Arz 2	
Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat
0	60	0	50	100	10	0	30
100	50	100	40	200	20	100	40
200	40	200	30	250	25	150	45
300	30	250	25	300	30	200	50
400	20	300	20	400	40	250	55
500	10	400	10	500	50	300	60
600	0	500	0				

Grafik 4: Bal Üreticisinin Talep Miktarındaki Azalışa Göre Değişen Üretim Miktarı

Bal stoklanma imkânı olduğu için ve arı kovanlarından yılda birden fazla bal alınabildiği için arzın fiyat esnekliği vardır. Bal üreten çiftçilerin arz eğrisi ve bal talep eden tüketicilerin talep eğrisi 30 birim fiyat üzerinde dengeye gelmiştir. Çiftçiler 30 birim fiyat üzerinden satış yaptıkları zaman kâr elde etmektedirler. Ancak, bal talep eden bazı tüketiciler bala ihtiyaçları varken ve bal alabilecek maddi duruma da sahip olmalarına rağmen bal almamışlardır. Bu kişilerin bal almaması sonucu talep eğrisi sola kaymış ve talep 2 halini almıştır. Bunun sonucunda fiyatlar 25 birime düşmüştür. Bu durumda, bulunduğu bölgede bol çiçek olan ve zaten köyde ikamet edip kovanları taşıma maliyeti olmayan arıcular bu fiyattan kâr ederken, bunun dışındaki diğer arıcular çok düşük bir kâr elde etmiş veya hiç kâr edemez duruma gelmişler, hatta bazı arıcular bu fiyattan zarar etmeye başlamışlardır. Çok düşük kâr eden veya zarar eden arıcular bal üretmekten vazgeçmişlerdir. Birçok üreticinin üretimi bırakması üzerine arz eğrisi sola kaymıştır. Yeni denge noktası 100 birim miktar üzerinde 40 birim fiyatta oluşmuştur. Bazı kişilerin ihtiyaçları ve alım güçleri varken bal almaması hem bal fiyatını yükseltmiş hem de bazı arıcuları işsiz bırakmıştır. Bal fiyatının yükselmesine ve bu arıcuların işsiz kalmasına kim sebep olmuştur? Bazı arıcuların işi bırakması ile birçok bal kovamı da çöpe gitmiş yani kaynaklarımız israf olmuştur. Bu duruma bala ihtiyacı olmasına rağmen ve alım güçleri varken alım yapmayan kişiler sebep olmuştur. Eğer bu bireyler ayet-i kerimede buyrulduğu gibi hareket etselerdi bal fiyatı artmayacak ve bal üreticilerinin işsiz kalmasına neden olunmayacaktı. Ayrıca arılar çiçekler ve bahçeler için vazgeçilmez bir görev üstlenmektedir. Arıcular iş yapmayınca arı sayısı da düşecektir. Arıların azalması doğa için iyi bir sonuç olmayacaktır.

Pasta ihtiyacı olan bir kişi pastanede 50 TL'ye satılan pastayı almak yerine 30 TL'ye malzemelerini marketten alıp evde kendi yaptığında sürekli pasta yapmadığı için artan malzemeleri çöpe atmış olsa bile aslında ekonomik olarak kârlı olduğunu düşünebilir. Ancak toplumu zarara uğratmaktadır. Çünkü kişi çöpe attığı her malzeme ile üretilmiş olan bir kaynağın tüketilmeden çöpe gitmesine, bazı kişilerin bu ürünleri tüketmemesine veya az tüketmesine neden olacaktır. Bu sadece bir örnektir, yaptığımız her bir filde kendimizin değil toplumun yararını da göz önünde bulundurarak hareket etmeliyiz. Ayrıca pastaneden alışveriş yaparak orada daha fazla bireyin çalışmasını sağlamış oluruz. Siz pastaneden pasta yerseniz orada çalışan işçiler de sizin sayenizde bir ekmek yiyecektir.

Aynı şekilde self servis çalışan bazı yerler karton veya plastik bardak, tabak, bıçak, çatal kullanarak daha az işçi çalıştırarak kârlı olmaktadır. Ancak bu durumun ülkenin servetine zararı olmaktadır. Çünkü bunu yapmak yerine 1 veya 2 kişiyi işe alarak daha az kaynak tüketerek ülkenin servetini harcamamış olacaktırlar. Çünkü emek faktörü ülkemizde fazladır.

Son dönemde teknolojinin gelişmesi ile üretim artık makinelerle yapılmaktadır. Ancak az da olsa el emeği ile üretimde yapılmaktadır. Örneğin el emeği ile dokunan halı, el emeği ile yapılan kundura ve benzeri gibi. Üretimde makine kullanılmadığından uzun süre emek verilerek halı üretildiği için maliyeti daha yüksek olmakta bu da fiyata yansımaktadır. Bazı tüketiciler el ile dokunan halı ile makinada üretilen halı arasında çok bir fark görmezken bazı tüketiciler el ile dokunan halıyı beğenmektedirler. İşte maddi durumumuz iyi ve el ile dokunan halıyı beğenmişsek burada fiyatına bakmaksızın el ile dokunan halıyı tercih etmeliyiz. Çünkü halı üretilirken makine, enerji ve benzeri kaynaklar tüketilmeden sadece el emeği ile halı üretilmiş, dünyamızda daha az kaynak tüketilerek üretim yapılmıştır. Ayrıca el emeği ile dokunan halıyı almakla istihdam da sağlamış oluruz. Burada halı bir örnektir. Maddi durumumuz iyi ise fiyatı daha pahalı olmasına rağmen bu ve buna benzer üretim kaynaklarını az kullanılarak üretim yapılan ürünleri tercih etmeliyiz.

Üretimde ne kadar emek ve ne kadar teknoloji ile üretim yapılacağıın analizi iyi yapılmalıdır. Bir buğday tarlasına ekim yapabilmek için bir insan günlerce çalışsa tarlayı hazır hale getiremez ancak bir traktör birkaç saat içinde dönümlerce tarlayı sürebilir. İşte bu gibi alanlarda, teknoloji yoğun üretim yapılmalıdır. Ancak teknoloji ile emek arasında üretimde çok az bir zaman farkı var ise burada emek yoğun üretim tercih edilebilir. Basit bir örnek vermek gerekirse bir lokantada patates soyma makinesi ile patatesleri soymak bir saat iken insan gücü kullanılarak soymak dört saat ise emek yoğun bir üretimin tercih edilmesi daha mantıklı olabilir. Şöyle ki patates soyma makinesi bol su ve elektrik harcayarak üretimini gerçekleştirmektedir. Dünyamızda ve ülkemizde elektrik ve su kaynakları kıttır ancak emek kaynağı fazladır. Burada üç saat kazanmak yerine üç kişi çalışan bir lokantaya bir dördüncü kişiyi alıp alınan bu işçiye bu ve buna benzer işleri yaptırarak ülkemizdeki kaynakların daha verimli kullanılmasına katkı sağlanacaktır. Burada kullanılan her bir fazla enerji sonucunda enerji ile üretim yapılan tüm sektörlerde maliyet artışı yaşanacaktır.

TÜKETİCİLERİN İHTİYACI KADAR OLANI TÜKETMESİ

A'raf Suresi 31. Ayet-i kerimede Hazreti ALLAH “Yiyiniz ve içiniz, israf etmeyiniz. Şüphesiz ALLAH, israf edenleri sevmez.” (A'raf, 7/31) buyurmaktadır.

Diyanet İşleri Eski Başkanı Ömer Nasuhi Bilmen Ayet-i kerimenin tefsirini şu şekilde yapmıştır. “Sizin için helâl olan şeylerden israf etmeden yiyiniz ve içiniz bunlar sizin için birer ilâhî lütuftur. Cahiliye döneminde bazı kimseler hac vazifesini yaptıkları günlerde yağlı, tatlı yiyecekleri bırakarak yalnız ölmeyecekleri miktar bir şey ile yetinirlerdi, siz ey Müslümanlar!. Böyle yapmakla mükellef değilsiniz. Bununla beraber bu nimetlerin değerini biliniz, israf da etmeyiniz.” (Bilmen, 2020).

Yine diğer bir başka ayet-i kerimede Hazreti ALLAH “Harcamalarında ve başkalarına yardımında eli sıkı olma, ancak varını yoğunu da saçıp savurma.” (İsra 17/29), “Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır.” (Furkân 25/67) buyurmaktadır.

Hz. Muhammed (SAV) “Kibirlenmeden ve israf etmeden yiyiniz, içiniz, giyininiz ve sadaka veriniz. Şüphesiz ALLAH, kulunun üzerinde nimetini görmeyi sever.” (Buhari, Libas, 9-182) buyurmaktadır.

Yukarıdaki ayet-i kerimelerde ve hadisi şerifte buyrulduğu gibi ne ihtiyaç duyulduğu halde tüketimden vazgeçilmesi ne de israfı neden olunması doğru bir davranıştır. Yani gösteriş amacı olmadan ihtiyaç duyulan kadar tüketilmesi gerekmektedir. Hayatımızda bunu uygularsak iktisadi olarak nasıl bir sonuç alırsınız? Ekonomide asıl istenen sonuç üretilen malın eksik veya fazla olmamasıdır. Tüketicilerin israf etmeden tüketeceği miktarda olmalıdır. Yani arz ve talebin tam dengede olması amaçtır. Arz istenenden fazla olursa üretilen mal ve hizmet israf olacak, arz istenenden eksik olursa bu ürünü tüketmek isteyen bireyler ya istedikleri miktardan az tüketmek zorunda kalacak veya hiç tüketemeyecek yani tüketmek istemelerine rağmen tamamen veya kısmen tüketimden mahrum kalacaklardır. Arzın yani üretimin fazla olması veya eksik olması bu ürünü tüketen, talep eden bireylerin davranışına bağlıdır. Bu ürünü talep eden bireyler ürünü kullanacağı miktardan daha fazla alırsa ürünün fiyatı yükselecek, ürünün fiyatının yükselmesi sonucunda üreticiler daha fazla kazanmak için üretimlerini arttıracaklardır. Tüketiciler ürünü israf etmekten vazgeçtiği anda firmalar batacak, iflas edeceklerdir. Tüketicilerin israf davranışından vazgeçmesi ile

ürünün bir kısmının üreticilerin elinde kalması durumunda da gereksiz bir kaynak tüketimi olacaktır. Tam tersi durumda tüketicilerin kendi ihtiyaçlarından daha az tüketmeleri halinde yani ürünü tüketme ihtiyacı var ve ürünü alabilecek alım güçleri de varken tüketecekleri miktardan daha az satın almaları halinde arz durumu ne olacaktır? Bu durumda tüketiciler ürünü daha az talep ettikleri için ürünün fiyatı düşecektir. Fiyatın düşmesi sonucunda arz edenler yani üreticiler daha az arz edecekler yani daha az üreteceklerdir. Bu durum daha sonra bazı üreticilerin malın fiyatının düşmesi sonucunda zarar ederek piyasadan çekilmesi ile sonuçlanacaktır. Bazı üreticilerin piyasadan çıkması ile üretim yani arz azalacak ve fiyatlar yükselecektir. İşte tüketicilerin ne çok alıp israf etmesi ne de ihtiyacından daha az alması ekonomide istenen bir durum olmayacak, ayet-i kerimelerde ve hadisi şerifte buyrulduğu gibi aşırı tüketim ve aşırı tasarruf yapmadan ikisi arasında dengeli olduğunda, arz da bu duruma göre dengeye gelecek, sonuç olarak hem üreticiler kârlı olacak hem de tüketiciler kârlı olacaktır. Tüketicilerin ne az ne de çok, ayet-i kerimede buyrulduğu gibi, ihtiyacı kadar tüketmesi ile hiçbir hesap, hiçbir proje yapmadan veya çok az hesap ve proje yaparak ekonomide tüketiciler ve üreticiler için en uygun, en istikrarlı bir denge oluşacaktır. Eğer tüketiciler ihtiyacından fazla mal alıp israf ederse enflasyona neden olacak, ihtiyacından daha az alırsa bazı bireylerin işsiz kalmasına neden olacaklardır. Tüketiciler ihtiyacı kadar ürünü alırsa işsizlik azalacak ve en yüksek seviyede işçi istihdam edilecektir. Tüketiciler ihtiyacı kadar mal ve hizmet alırsa, üreticiler tüketicilerin ihtiyacı kadar mal ve hizmet üreteceğinden kaynaklarımız (emek, sermaye, toprak) en verimli şekilde kullanılmış olacak ve ekonomide fiyat istikrarı oluşacaktır.

Bir malı, ayet-i kerimede buyrulduğu gibi, fiyatına bakmaksızın ihtiyacımız kadar tüketmek o malın fiyatının zaman içinde düşmesini sağlayacaktır. Bir malın talebi arttığı zaman fiyatı da artacak, ancak aynı şekilde talebi ve fiyatı artan bu malın zamanla arzı da artacaktır. Talebi arttığı için malın fiyatı yükselecek fiyatı artan malı üreten üreticiler daha çok üretmek isteyecektir. Kâr marjı yüksek olduğu için yeni üreticiler piyasaya gireceklerdir. Bu defa üretim arttığı için fiyatlar aşağı düşecektir. Üretimde uzmanlaşma olacak, ölçek ekonomisi ve sürümden kazanma ile fiyatlar düşecektir. Bunun mümkün olması için o malın üretim alanının geniş olması gerekmektedir. Üretim alanı dar olan bir sektörde bu görüş geçerli değildir. Örneğin tarım, tekstil, mobilya gibi sektörlerde arz miktarı talebe göre değişecektir. Talep artarsa üretimi artacak, talep azalırsa üretimi azalacaktır. Ancak petrol ve bunun gibi diğer yer altı

kaynaklarında talep artışında arz artmayacak sadece malın fiyatı yükselecektir. Yani yer altından çıkan demir, çinko, doğalgaz, petrol gibi doğada belli miktarda bulunan kaynaklar için bu görüş geçerli değildir. Bu ürünleri gelecek yıllara ve gelecek nesillere aktarabilmek için çok tasarruflu kullanmalıyız ve bu ürünlerin geri dönüşümü varsa mutlaka geri dönüşümünü sağlamalıyız. Tarım ürünleri, tekstil, mobilya gibi üretimi talebe göre artan ürünlerde bu görüş geçerlidir. Hayatımızda en çok gıda maddeleri yani tarım ürünleri tüketmekte ve tekstil (giyim, mefruşat) gibi malzemeleri kullanmaktayız. İşte bunun gibi üretim imkânı olan mallarda, tüketimi israf etmeden ayet-i kerimede buyrulduğu gibi ihtiyacımız kadar tüketirsek arz da talebe göre hareket edecektir. Ekonomide arz ve talep istikrarlı bir şekilde dengeye gelecektir. Çünkü olağanüstü haller dışında insanların tüketecekleri gıda ve giyim eşyası miktarı çok da değişmemektedir. Bireyler zenginleşse bile tüketeceği gıda miktarı ve çeşidi pek değişmemekte bir önceki yıla aynı veya bir önceki yıla yakın olmaktadır. Bu durumda arz da insanların tüketeceği miktar kadar olacağından, ekonomide kaynak israfı olmadan bireylerin ihtiyacı kadar ve makul bir fiyat seviyesinde üretim gerçekleşecektir. Bir ekonomide en güzel sonuç budur. Bırakınız insanları! Ayet-i kerimelerde buyrulduğu gibi israf etmeden yesinler, içsinler, giysinler, gezsinler...

Olması gerektiği gibi tüketilmemesi durumunda nasıl bir sonuç doğacağı üstte detaylı olarak anlatılmıştır. Aşağıdaki örnekte ayet-i kerimede buyrulduğu gibi ihtiyacımız kadar tüketirsek nasıl olacağı incelenmiştir.

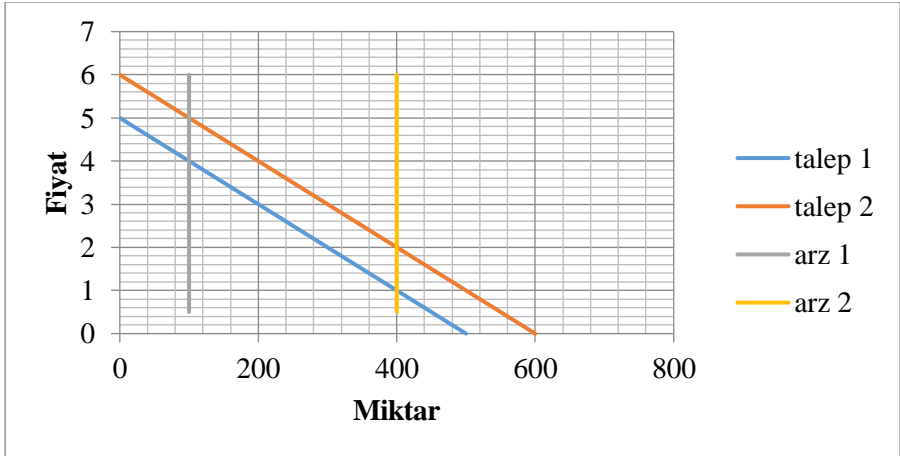
Ülkemizde hiç tanınmayan ancak hemen her aile tarafından tüketilecek olan bir ürünü varsayalım. Vatandaşlarımızın patates ile yeni tanıştıklarını düşünelim. Patatesi tüketen aileler bu ürünü çok beğenecekler ve birçok çeşit yemekte kullanacaklardır. İlk yıllar patates üretimi çok az olacaktır. Çünkü yeni bir ürünü üretmek çiftçiler için çok riskli olacaktır. İlk yıllar üretim az olduğu için fiyatı yüksek olacaktır. İlk yıl bu malın çok tüketilmesi fiyatları artıracaktır. Ancak fiyatı artan bu ürün çiftçilerin iştahını kabartacak ve gelecek yıl birçok çiftçi patates üretmeye başlayacaktır. Üretimde zamanla uzmanlaşma olacak, ölçek ekonomisi olacak ve sonuç olarak üretim maliyeti düşecektir. Arz arttığı için malın fiyatı da düşecektir. Üretim imkânı bulunan bir malın toplum tarafından, alım güçleri varsa, fiyatına bakılmaksızın ayet-i kerimede buyrulduğu gibi ihtiyaç kadar tüketilmesi ileride bu malın fiyatının düşmesini sağlayacaktır. Aileler ilk yıllar bu ürüne yüksek fiyat ödedikleri için ekonomik olarak zararlı olacaklar ancak gelecek yıllar daha fazla

üretildiği için fiyatı düşecek ve ekonomik olarak kârlı hale geleceklerdir. İlk yıl fazla ödediği tutardan çok daha fazla kârlı olacaklardır. Bu durum grafikte açıklanmıştır.

Tablo 14: Patates Üreten Çiftçinin Talep Miktarındaki ve Fiyattaki Artış ve Azalışa Göre Değişen Üretim Miktarı ve Tüketicinin Talebini Arttırması ile Arzın Artması ve Fiyatın Düşmesi

Talep 1		Talep 2		Arz 1		Arz 2	
Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat
0	5	0	6	100	0,5	400	0,5
100	4	100	5	100	1	400	1
200	3	200	4	100	2	400	2
300	2	300	3	100	3	400	3
400	1	400	2	100	4	400	4
500	0	500	1	100	5	400	5
		600	0	100	6	400	6

Grafik 5: Patates Üreten Çiftçilerin Talep Miktarındaki ve Fiyattaki Artış ve Azalışa Göre Değişen Üretim Miktarı

Patates yılda sadece bir dönem üretildiğinden arzı arttırmak için en az bir dönem yani bir yıl daha geçmesi gerekeceğinden arz esnek değildir. Tarım ürününün arz esnekliği o yıl için sıfır olduğundan arz

artmayacaktır. Patatesin fiyatı ne kadar artarsa artsın üreticiler arzı arttırmayacaktır.

Hazreti ALLAH'ın ayet-i kerimede “Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır.” (Furkân 25/67) şeklinde buyurduğu gibi ailelerin ihtiyaçları ve alım güçleri de varken fiyatına bakmaksızın patates alması halinde ne olacağı incelenmiştir. İlk yıl patatesin kilo fiyatının 4 birim olduğunu varsayalım. Arz ve talep 100 birim ton ve 4 birim fiyattan dengeye gelecektir. Aileler alım güçleri varsa ihtiyacı kadar alacaklar, talebin artması ancak arzın artmaması sonucu fiyatlar 5 birime çıkacaktır. Bunun sonucunda bu malın daha fazla tüketilmesi halinde ilk yıl fiyatı artacak ancak gelecek yıllarda yeni üreticiler piyasaya gireceği için arz artacak ve fiyatlar düşecektir. Fiyatı arttığı için sonraki yıl mevcut üreticiler boş tarlalarına dikim yapacak ölçek ekonomisinden faydalanacak, uzmanlaşma olacak ve ayrıca yeni üreticiler de piyasaya gireceğinden arz artacak ve fiyat düşecektir. Aileler ilk yıl 4 birim fiyattan bu ürünü tüketirken bu malın üretim imkânı olduğunu bildikleri için tüketimini ürünün fiyatına bakmaksızın ihtiyaçları kadar arttıracaklar ve bunun sonucunda ilk yıl patatesin fiyatı 5 birime kadar çıkacaktır. Fiyatların bu kadar yükselmesi sonucu çiftçiler gelecek yıl üretimlerini arttıracak ve piyasaya yeni üreticiler girecektir. Bunun sonucunda arzda büyük bir artış yaşanacak ve 100 birim (kilo, ton) olan arz 4 kat artacak 400 birim (kilo, ton) olacaktır. Arz ve talebin artması sonucunda şekilde görüldüğü gibi arz ve talep 2 birim fiyatta dengeye gelecektir. İlk yıl patatese 5 birim fiyat ödemek zorunda kalan tüketiciler gelecek yıl 2 birim fiyata tüketecekler ve ilk yıl fazla ödedikleri miktar dikkate alındığında kârlı olacaklardır.

Örneğin bir ailenin 100 kilo patates ihtiyacı olduğunu farz edelim. 100 kilo patatese ihtiyacı olan aile ayet-i kerimede buyrulduğu gibi ihtiyacı olan patatesin tamamını alım gücü de varsa fiyatına bakmaksızın satın alacaktır. İlk yıl 100 kilo patatesi ilk başlarda 4 birim daha sonra 5 birim fiyattan alacaklardır. İlk 10 kilosunu 4 birimden aldıktan sonra arz sabitken talebin artması ile fiyat 5 birime çıkmıştır. Aile ihtiyacı olan patatesi fiyatına bakmaksızın alacak ve 90 kilo için 5 birim fiyattan ödeme yapacaktır. Aile $10 \times 4 = 40$, $90 \times 5 = 450$ olup toplam olarak $40 + 450 = 490$ birim ödeme yapacaktır. Fiyatın 1 birim yükselmesi sonucu aile 90 birim fazla ödeme yapmaktadır. Fiyat 4 birim olduğunda $4 \times 90 = 360$ ödenmesi gerekirken fiyatın 5 birime çıkması ile $90 \times 5 = 450$ birim ödeme yapılacak, yani $450 - 360 = 90$ birim fazla ödenecektir. Yani ilk yıl tüketici, fiyatına bakmaksızın tüketim yapması sonucu, fiyatların 4 birimden 5 birime

çıkması ile 90 birim fazla ödeme yapmıştır. Ancak şekilde görüldüğü gibi gelecek yıl üretimin artması ile fiyatlar 2 birime düşmüştür. Fiyatların 2 birime düşmesi ile 100 kilo patates için kilosu 2 birimden $100 \times 2 = 200$ birim ödeyecektir. Eğer önceki yıl fazla tüketilmese ve patatesin fiyatı 5 birime yükselmemiş olsaydı üreticiler üretimini arttırmayacak ve yine 4 birim fiyattan üreteceklerdi. Fiyatın 4 birim olarak devam etmesi durumunda tüketici 100 kilo patates için $100 \times 4 = 400$ birim ödeme yapacaktı, ancak fiyatın 2 birime düşmesi ile $100 \times 2 = 200$ birim ödeme yapacaktır. Bu durumda aile $400 - 200 = 200$ birim daha ucuza patates almıştır. Daha önce fazla ödediği 90 birim miktardan daha fazla kârlı olmuştur. $200 - 90 = 110$ birim fiyat bir sonraki yıl tüketici kârlı olmuştur. Devam eden yıllarda da her yıl 200 birim fiyat kârlı olmaya devam edecektir.

SONUÇ

Tüketiciler ihtiyaç duyduğu halde ekonomik imkânları ölçüsünde tüketimden vazgeçmemeli aynı zamanda israf da etmemelidir. Yani gösteriş amacı olmadan ihtiyaç duyduğu kadar tüketmelidir. Ekonomide asıl istenen sonuç üretilen malın eksik veya fazla olmaması, arz ve talebin tam dengede olmasıdır. Arz istenenden fazla olursa üretilen mal ve hizmet israf olacak, arz istenenden eksik olursa bu ürünü tüketmek isteyen bireyler ya istedikleri miktardan az tüketmek zorunda kalacak veya hiç tüketemeyecek yani tüketmek istemelerine rağmen tamamen veya kısmen tüketimden mahrum kalacaklardır. Arzın yani üretimin fazla olması veya eksik olması bu ürünü tüketen, talep eden bireylerin davranışına bağlıdır. Bu ürünü talep eden bireyler ürünü kullanacağı miktardan daha fazla alır ve israf ederse ürünün fiyatı yükselecek, bazı kişilerin bu ürünü tüketmesine engel olacak veya istenen miktardan daha az tüketmesine neden olacak, ayrıca ürünün fiyatının yükselmesi sonucunda üreticiler daha fazla kazanmak için üretimlerini arttıracaklardır. Tüketicilerin bilinçlenerek ya da diğer nedenlerle ürünü israf etmekten vazgeçmesi durumunda firmaların satışları düşecek, hatta iflas edebileceklerdir. Tam tersi durumda tüketicilerin kendi ihtiyaçlarından daha az tüketmeleri halinde yani ürünü tüketme ihtiyacı var ve ürünü alabilecek alım güçleri de varken tüketecekleri miktardan daha az satın almaları halinde ürünün fiyatı düşecektir. Fiyatın düşmesi sonucunda arz edenler yani üreticiler daha az arz edecekler yani daha az üreteceklerdir. Bu durum daha sonra bazı üreticilerin malın fiyatının düşmesi sonucunda zarar ederek piyasadan çekilmesi ile sonuçlanacak ve birçok insan işsiz kalabilecektir. Bazı üreticilerin piyasadan çıkması ile

üretim yani arz azalacak ve fiyatlar yükselecektir. İşte tüketicilerin ne çok alıp israf etmesi ne de ihtiyacından daha az alması ekonomide istenen bir durum olmayacaktır. Tüketicilerin ne az ne de çok, ayet-i kerimede buyrulduğu gibi, ihtiyacı kadar tüketmesi ile hiçbir hesap, hiçbir proje yapmadan veya çok az hesap ve proje yaparak ekonomide tüketiciler ve üreticiler için en uygun, en istikrarlı bir denge oluşacaktır. Eğer tüketiciler ihtiyacından fazla mal alıp israf ederse enflasyona neden olacak, ihtiyacından daha az alırsa bazı bireylerin işsiz kalmasına neden olacaklardır. Tüketiciler ihtiyacı kadar ürünü alırsa işsizlik azalacak ve en yüksek seviyede işçi istihdam edilecektir.

Tüketiciler ihtiyaçlarını karşılarken daha az para harcamaya odaklanmak yerine daha az kaynak tüketerek ihtiyaçlarını gidermeye odaklanmalıdır. Tüketiciler daha pahalı olmasına rağmen daha az kaynak tüketerek ihtiyaçlarını giderme imkânı varsa bütçesi ölçüsünde daha fazla gider yaparak doğadaki kaynakları tüketmemelidir. Bütün insanlar ekonomik imkânları ölçüsünde daha çok gider yaparak daha az kaynak tüketirse gelecek günlerde, aylarda, yıllarda ekonomik olarak daha karlı olacaktır.

Bir malı, ayet-i kerimede buyrulduğu gibi, fiyatına bakmaksızın ihtiyacımız kadar tüketmek o malın fiyatının zaman içinde düşmesini sağlayacaktır. Bir malın talebi arttığı zaman fiyatı da artacak, ancak aynı şekilde talebi ve fiyatı artan bu malın zamanla arzı da artacaktır. Talebi arttığı için malın fiyatı yükselecek fiyatı artan malı üreten üreticiler daha çok üretmek isteyecek, yeni üreticiler piyasaya girecekler üretimde uzmanlaşma olacak, ölçek ekonomisi ve sürümden kazanma ile fiyatlar düşecektir.

Sonuç olarak ne israf edeceğiz ne de tüketimden vazgeçeceğiz, ihtiyacımız kadar olanı “Yiyiniz ve içiniz, israf etmeyiniz. Şüphe yok ki ALLAH, israf edenleri sevmez.” (A'raf 7/31) , “Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır.” (Furkân 25/67) ayet-i kerimelerde buyrulduğu gibi tüketirsek ekonomide en iyi sonuca ulaşırız.

KAYNAKÇA

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî, el-Musned, İstanbul 1982/1402.

Bilmen, Ömer Nasuhi, Kur'an-ı Kerim A'raf Suresi 31 Ayet. Tefsiri , 01.09.2020 tarihinde http://kuranikerim.name.tr/KURAN-I_Kerim-TEFSiri/KURAN-i_kerim-tefsirlerini-sirala.asp?mealler=31&altun=7&meal-tefsir=AYET adresinden alınmıştır.

Dinler, Z. (2009). İktisada Giriş, 15. bs. Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa

Dinler, Z. (2014). Mikro iktisat. Ekin Kitabevi. Bursa

El-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail, el-Câmi'u's-Sahîh. Çağrı Yay., İstanbul 1992

İbn Kesîr, el-Hâfız Ebû'l-Fidâ' İsmail, Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm, İstanbul1985.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd b. Abdillâh b. Mâce el-Kazvînî, es-Sunen, İstanbul 1981/1401.

Koyuncu, C. ve Işıklar, İ. ve Yıldırım, K. ve Kostakoğlu, S. F. ve Bakırtaş, İ. (2016). İktisada Giriş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3277.

Kur'an-ı Kerim, A'raf, 7/31; Furkân, 25/67; İsrâ, 17/29

Pehlivan, O. (1998). Kamu Maliyesi, Eser Ofset, Trabzon

TDK, (2005) Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara

EXTENDED ABSTRACT

The science of economics investigates the methods of how to utilize these resources at the highest level in case of the problem of insufficient resources in meeting human needs (Dinler, 2009 p.7). Accordingly, it can be said that the use of extremely limited economic materials with the highest level of benefit is a serious problem encountered in every sector, but the effective use of resources is actually the realization of the production activity with the lowest cost by preventing the waste of resources that are currently scarce (Pehlivan, 1998;75).

When the concept of wastefulness is viewed from the perspective of economy, it is clear that if resources are used effectively and efficiently, the welfare level of the people can be increased to the same extent, otherwise waste will affect the welfare negatively. The main issue to be addressed here is not saving but generally waste. The person should not stop consuming that product if he / she needs it. The point to be considered in consumption is to consume without wasting neither less nor more than the need. The limited amount of resources in the world and Turkey, while the population is increasing day by day because of the resources should be used in the most efficient way possible. No product, goods and the like should not be wasted, even if the price is very low or free.

There are three types of behavior of consumers (individuals who demand). The first is to take more than what it needs and waste, the second is to take less than it needs even though it has the need and means, and the third is "Eat and drink, do not waste. There is no doubt that God does not love those who waste. " (A'raf 7/31), "Do not be firm about your expenses and helping others, but do not waste all you have." (Isra 17/29), "They are neither wasteful nor stingy when they spend. Their spending is a balanced spending between these two (extremes). "(Furkan, 25/67) is that consumers take as much as they need from the goods or services at the level of their purchasing power without wasting and being stingy.

H. Muhammad (SAV) said, "Even if you have ablution by the river, do not waste a drop of water." (Ahmad b. Hanbal, al-Musnad, II-221).

If the water is dripping at home, no matter how much it costs to get the dripping place done, we should have it done so that water is not wasted. For example, the tap in the house we are tenant drips water and the cost

of doing this is 100 TL. Even if the water dripping from the tap will drop for at least 10 years, the cost of the dripping water will reach a maximum of 100 TL. If we are going to live in this house for less than ten years, we will not look at our economic profit here, we will call a tap repairer and have the faucet repaired so that the profit of the society is not wasted. If all individuals in society think about their own economic profit and let the water drip like in the example above, one day we may have to consume a liter of water that we consume for 3-5 TL per ton at this price.

It is actually a waste of a healthy individual who can travel by public transport to travel with his own vehicle to profit. There will be an extra fuel consumption if the person goes with his / her own vehicle, but there will be no additional fuel consumption if this individual chooses public transportation. Because when these resources are used unnecessarily, they may be exhausted and in the future these resources will either not be used at all or will be consumed very expensive. In fact, by doing this, people will enable not only their own generation but also future generations to consume these resources more appropriately.

Although consumers need it, they should not give up consumption as much as their economic possibilities, and they should not waste. That is, it should consume as much as it needs without the purpose of showing off. The main desired result in the economy is that the produced goods are not deficient or surplus, supply and demand are in full balance. If the supply is more than desired, the goods and services produced will be wasted, if the supply is less than desired, individuals who want to consume this product will either have to consume less than the amount they want or will not consume it at all, that is, they will be deprived of consumption completely or partially despite their desire to consume. The excess supply or lack of production depends on the behavior of the individuals who consume and demand this product. If the individuals who demand this product buy and waste more than the amount they will use, the price of the product will increase, prevent some people from consuming this product or cause them to consume less than the desired amount, and as a result of the increase in the price of the product, the producers will increase their production to earn more. If consumers consciously stop wasting the product or for other reasons, the sales of the companies will decrease or even go bankrupt. On the contrary, if the consumers consume less than their own needs, that is, they need to consume the product and if they have the purchasing power to buy the product, the price of the product will decrease if they buy less than the amount they will consume.

As a result of the decrease in price, the suppliers, that is, the producers, will supply less, that is, they will produce less. This situation will later result in some producers withdrawing from the market by loss as a result of the decrease in the price of the product and many people may be unemployed. With the exit of some producers from the market, production, ie supply, will decrease and prices will increase. It will not be a desired situation in the economy for consumers to neither waste a lot nor get less than they need. With the consumers consuming neither more nor less, as the verse is commanded, the most appropriate and stable balance will be created for the consumers and producers in the economy by making no calculations, no projects or very few calculations and projects. If consumers buy more than they need and waste them, they will cause inflation, and if they buy less than they need, they will cause some individuals to be unemployed. If consumers buy as much product as they need, unemployment will decrease and the highest level of workers will be employed.

Consumers should focus on meeting their needs by consuming less resources rather than focusing on spending less money while meeting their needs. Although consumers are more expensive, they should not consume the resources in nature by consuming less resources and having the opportunity to meet their needs, by making more expenses within the budget. If all people consume less resources by making more expenses as per their economic possibilities, it will be more economically profitable in the coming days, months and years.